

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2021-17-27L Rīgā

01.02.2023.

Nr. 6-6/2

[persona A]
[e-pasta adrese]

Rīgas valstspilsētas pašvaldība
riga@riga.lv

**Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrija**
pasts@varam.gov.lv

*Par pienākumu izvest savāktu sniegu un lapas no
īpašumam piegulošā publiskā lietošanā esošas teritorijas*

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu Nr. 2021-17-27L par sniega un lapu izvešanas pienākuma samērīgumu, kopjot nekustamam īpašumam piegulošu publiskā lietošanā esošu teritoriju.

Pārbaudes lieta ierosināta, pamatojoties uz personas iesniegumu par Rīgas domes 2015.gada 28.aprīļa saistošo noteikumu Nr.146 „Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi”¹ (turpmāk – Noteikumi) 4.5.punkta², kas uzliek par pienākumu izvest no ietvēm savāktu sniegu, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi, ciktāl tas attiecas uz ietvēm, kas atrodas nekustamam īpašumam piegulošā publiskas lietošanas pašvaldības teritorijā, un par no 4.3.punkta³ izrietošā pienākuma izvest

¹ Noteikumu spēkā esamība pēc Pašvaldību likuma spēkā stāšanās 2023.gada 1.janvārī tiek noteikta ar Pašvaldību likuma pārejas noteikumu 6.punktu: “Dome izvērtē uz likuma “Par pašvaldībām” normu pamata izdoto saistošo noteikumu atbilstību šim likumam un izdod jaunus saistošos noteikumus atbilstoši šajā likumā ietvertajam pilnvarojumam. Līdz jaunu saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2024. gada 30. jūnijam piemērojami uz likuma “Par pašvaldībām” normu pamata izdotie saistošie noteikumi, ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.”

² Noteikumu 3.punktā minētās personas nodrošina savāktā sniega izvešanu no ietvēm, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi, darba dienās no plkst. 21.00 līdz plkst. 7.00, brīvdienās un svētku dienās jebkurā laikā uz vietām, ko noteikusi pašvaldība. Informācija par sniega izvešanas vietām tiek publicēta pašvaldības portālā.

³ Noteikumu 3.punktā minētās personas nodrošina piegulošās teritorijas kopšanu: zālienu nopļaušanu (zāles garums nedrīkst pārsniegt 20 cm), ietves tīrīšanu, nepieļaujot atkritumu (tajā skaitā bioloģiski noārdāmo – nokritušo koku lapu un zaru) uzkrāšanos.

nokritušās lapas, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 105.pantam.

Pārbaudes lietas izskatīšanas laikā Noteikumu 4.3. punkts svītrots no Noteikumiem ar Rīgas domes 2021.gada 6.oktobra saistošajiem noteikumiem Nr. 95 “Grozījumi Rīgas domes 2015. gada 28. aprīļa saistošajos noteikumos Nr. 146 “Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi”” (turpmāk – Grozījumi).

Ar Grozījumiem Noteikumos 4.2.1. apakšpunkts⁴ ir izteikts jaunā redakcijā, saglabājot Noteikumu 3.punktā nosauktajām personām, tostarp nekustamā īpašuma īpašniekiem, pienākumu nepieļaut īpašumam publiskā lietošanā esošajā piegulošajā teritorijā zaru un lapu uzkrāšanos. Līdz ar to minētā pienākuma satversmības vērtējumā Noteikumu 4.3. punkts tiek aizstāts ar Noteikumu 4.2.1. apakšpunktu.

Faktiskie apstākļi

1. Iesniegumā un tam pievienoto dokumentu kopijās norādīts, ka Noteikumu 4.2.1. apakšpunktā un 4.5. punktā noteiktais pienākums izvest savāktās lapas un sniegu aizskar personas tiesības uz īpašumu, jo prasot gan ievērojamus finanšu līdzekļus, gan personas darba ieguldījumu, līdz ar ko neesot ievērots samērīgums starp personai uzlikto pienākumu un sasniedzamo mērķi - nodrošināt sakoptu pilsētvidi.

2. Tostarp pārbaudes lietas izskatīšanas laikā Pašvaldībā ir iesniegts un izskatīts apvienības “Pilsēta cilvēkiem” 2021. gada 20. decembra kolektīvais iesniegums ar 3993 iedzīvotāju parakstītu iniciatīvu “Rīgas ietves jātīra pašvaldībai” un papildus 2021. gada 21. decembrī saņemtā informācija no nodibinājuma “Sabiedrības līdzdalības fonds” sabiedrības līdzdalības platformas ManaBalss.lv par īpašumam piegulošajā teritorijā esošo ietvju uzturēšanu. Pašvaldība solīja turpināt darbu izvērtēt iespējas veikt grozījumus Noteikumos un virzīties pilnīgas vai daļējas centralizētas un mehanizētas ietvju ziemas uzturēšanas virzienā.

3. Atbildot uz tiesībsarga jautājumiem, pārbaudes lietā ir saņemts Rīgas pilsētas pašvaldības viedoklis⁵ un Rīgas domes Satiksmes departamenta atbilde⁶, kas savstarpēji saskaņota ar Rīgas valstspilsētas pašvaldības iestādēm un departamentiem. Rīgas pilsētas pašvaldība un Rīgas domes Satiksmes departaments (turpmāk kopā – Pašvaldība) norādījusi, ka Noteikumi pieņemti, ievērojot Satversmes 1. un 105.pantu un to tvērumu, un Noteikumu 4.2.1. un 4.5. punktā noteiktais personu tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un ir samērīgs ar leģitīmo mērķi.

Proti, atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes tiesas (turpmāk – Satversmes tiesa) secināto⁷, Pašvaldība paskaidroja, ka Noteikumi, t.sk. Noteikumu 4.2.1.apakšpunkts un 4.5.punkts, ir pieņemti, stingri ievērojot likuma “Par pašvaldībām” 43.panta pirmās daļas 5. un 6.punktā ietvertu deleģējumu, Noteikumos noteiktas skaidras prasības, pienākumi un tiesības, kā arī paredzēta gan samērīga un efektīva Pašvaldības un piegulošo

⁴ Noteikumu 3.punktā minētās personas īpašumam piegulošajā teritorijā nodrošina teritorijas sakopšanu, t. sk. nepieļauj nokritušo koku lapu un zaru uzkrāšanos uz esošajām gājēju ietvēm un 2 m uz katru pusi no tām; pārējā piegulošajā teritorijā nokritušās koku lapas savācamas līdz kārtējā gada 31. oktobrim.

⁵ Rīgas pilsētas pašvaldības 01.12.2022. vēstule Nr. Rd-22-2018-nd “Par informācijas sniegšanu pārbaudes lietā Nr. 2021-17-27L”.

⁶ Rīgas domes Satiksmes departamenta 30.11.2021. vēstule Nr. DS-21-3654-nd “Par sniega un lapu aizvākšanas pienākumu”.

⁷ Satversmes tiesas 06.11.2014. sprieduma lietā Nr.2013-20-03 9.-11.punkts.

teritoriju uzturētāju līdzdarbošanās un sadarbība saimnieciskai un efektīvai piegulošo teritoriju uzturēšanai, gan samērīgi atvieglojumi piegulošo teritoriju uzturēšanas pienākumu izpildei.

Noteikumu 4.2.1. apakšpunkta un 4.5. punkta leģitīmais mērķis ir aizsargāt sabiedrības labklājību un drošību. Šāda pamattiesību ierobežojuma mērķis ir ne vien aizsargāt visu pašvaldības iedzīvotāju intereses dzīvošanu sakoptā vidē, bet arī nodrošināt, lai nekustamajiem īpašumiem piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas tiktu koptas sistemātiski un pienācīgi. Piegulošo teritoriju kopšana un tīrīšana sekmē ceļu satiksmes drošību, kā arī dod gājējiem iespēju droši un netraucēti pārvietoties pa ietvēm⁸.

Pašvaldība vērsa uzmanību, ka 2021. un 2022. gadā (tātad tostarp pārbaudes lietas izskatīšanas laikā) Noteikumos piecas reizes ir veikti grozījumi, pēc iespējas precizējot un pēc būtības atvieglojot izvirzītās prasības teritorijas ikdienas uzturēšanai⁹ un Pašvaldībai nosakot papildu pienākumus, un sniedzamā atbalsta apjomu teritoriju uzturētājiem.¹⁰ Tādējādi veikto grozījumu mērķis ir atvieglot uzturēšanas prasības, mazināt iedzīvotāju pienākumus teritoriju uzturēšanā (gan uzturot savu īpašumu, gan uzturot piegulošās teritorijas), veicināt Pašvaldības un nekustamo īpašumu īpašnieku (arī piegulošo teritoriju uzturētāju) sadarbību, tādējādi nodrošinot efektīvāko un saimnieciskāko teritorijas uzturēšanu un Noteikumu mērķa sasniegšanu.

Nolūkā nodrošināt efektīvāku lapu savākšanu, Pašvaldība atbilstoši Noteikumu 10.4.apakšpunktam bez maksas nodrošina sagrabto un maisos salikto lapu centralizētu savākšanu, organizējot centralizētus lapu savākšanas punktus (ikgadēji 4 nedēļas nogales, vidēji 30 punkti katrā dienā dažādās Rīgas pilsētas apkaimēs). Šāds risinājums ir rasts, ņemot vērā efektīvas darbu organizēšanas principus, piebraukšanas iespējas ar lielizmēra kravas transportu, efektīvu resursu izmantošanas principus. Proti, citi risinājumi atstātu daudz būtiskāku ietekmi uz izlietojamo pašvaldības finanšu resursu apjomu, tādējādi cēloņsakarīgi samazinot iespēju tos novirzīt citu pašvaldības autonomo funkciju efektīvai nodrošināšanai.

Pašvaldība nav veikusi lapu savākšanu no iedzīvotāju īpašumiem piegulošajām teritorijām, tāpēc arī nevarot iesniegt informāciju par šāda pakalpojuma izmaksām. Vienlaicīgi tā norādīja, ka Pašvaldība par sagrabto un maisos salikto lapu centralizētu savākšanu un izvešanu, organizējot centralizētos lapu savākšanas punktus (4 nedēļas nogales, vidēji 30 punkti katrā dienā dažādās Rīgas pilsētas apkaimēs), 2021. gadā ir izlietojusi 54 225,09 *eiro*, savukārt 2022. gadā provizoriski 75 000 *eiro*.

Izstrādājot Noteikumu grozījumus un paredzot papildus Pašvaldības atbalstu un līdzdarbošanos, ņemot vērā sabiedrības intereses, darbu veikšanas efektivitāti, slogu uz piegulošo īpašumu īpašniekiem, ietekmi uz sabiedrības drošību, primāri 2021. un 2022.gadā veiktajos Noteikumu grozījumos paredzēts papildus atbalsts piegulošo teritoriju uzturēšanai – bezmaksas pretslīdes kaisāmā materiāla izsniegšana (Noteikumu 10.5.apakšpunkts) un pašvaldības ielām piegulošajās teritorijās esošo ietvju centralizēta mehanizēta attīrīšana no sniega un pretslīdes kaisāmā materiāla kaisīšana, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšana, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams. Pašvaldība īpaši atzīmēja, ka piegulošajās teritorijās esošo ietvju ziemas uzturēšana ir ar ļoti augstu ietekmi uz sabiedrības drošību un rada lielu slogu piegulošo īpašumu īpašniekiem, kas pamatots ar nepieciešamību pastāvīgi sekot līdzi laika prognozēm, nodrošināt savlaicīgu un nepārtrauktu sniega attīrīšanu un slīdamību mazinoša kaisāmā materiāla kaisīšanu.

⁸ Satversmes tiesas 2014.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.2013-20-03 8.3. un 10.punkts

⁹ Sk. Noteikumu 4.1.1., 4.1.2., 4.1.2.2., 4.1.3., 4.1.4., 4.1.5. un 4.2.apakšpunktus.

¹⁰ Sk. Noteikumu 10.4., 10.5. un 10.6.apakšpunktus.

Ņemot vērā ievērojamās izmaksas (ņemot vērā 2022.gadā veiktās izmaksu kalkulācijas ikgadējās izmaksās vairāk kā 3 milj. *eiro*) šo darbu veikšanai un Pašvaldības budžeta iespējas, paredzēts visu Pašvaldības ielām piegulošajās teritorijās esošo ietvju centralizētu mehanizēto attīrīšanu no sniega un pretslīdes kaisāmā materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu ieviest 3 gadu laikā.

Ņemot vērā iedzīvotāju pārvietošanās aktivitāti, publisko objektu (izglītības, medicīnas, valsts pārvaldes iestādes, privāto pakalpojumu sniedzēju iestādes u. tml.) koncentrāciju un gaisa piesārņojuma telpisko izplatību, ir noteikta šāda secība Pašvaldības ietvju centralizētas mehanizētās attīrīšanas no sniega un pretslīdes kaisāmā materiāla kaisīšanas ieviešanai:

a) Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā pie visu kategoriju pašvaldības ielām – sākot ar 2022. gada 1. novembri;

b) visā Pašvaldības teritorijā ietvēs pie 1. un 2. kategorijas pašvaldības ielām – sākot ar 2023. gada 1. novembri;

c) visā Pašvaldības teritorijā ietvēs pie 3. kategorijas pašvaldības ielām – sākot ar 2024. gada 1. novembri.

4. Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs aptaujas veidā veica pētījumu, lai noskaidrotu,

1)kā Latvijas pašvaldībās tiek regulēta nekustamam īpašumam piegulošas publiskā lietošanā esošas teritorijas uzkopšanas laikā savāktu nokritušo lapu un zaru, un sniega izvešana;

2)vai pašvaldībā nekustamo īpašumu īpašniekiem ir pieejamie atbalsta mehānismi, ja pašvaldībā ir noteikts pienākums izvest no ietvēm savāktu sniegu, nokritušās lapas un zarus.

Apkopojot saņemtos rezultātus no 43 Latvijas pašvaldībām, konstatējams, ka 40 pašvaldībās nav noteikts pienākums nekustamo īpašumu īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem izvest no nekustamam īpašumam piegulošām publiskā lietošanā esošām teritorijām sniegu. Tai pat laikā atsevišķās pašvaldībās ir noteikts, ka nav atļauts veidot sniega vaļņus vietās, kur tie traucē gājēju un transporta satiksmei.

Pienākums izvest sniegu pēc nepieciešamības no šādām teritorijām, kur tas traucē gājēju un transporta pārvietošanos vai redzamību, un ja to nenodrošina pašvaldība, ir noteikts 2 pašvaldībās. Rīgā ar Noteikumu 4.5.punkta regulējumu noteikts pienākums izvest sniegu, ja tas traucē gājēju un transporta satiksmei, uz Pašvaldības noteiktām vietām.

37 pašvaldībās nav noteikts pienākums izvest no īpašumam piegulošajām publiskās lietošanas teritorijām tur uzkrājušās lapas vai zarus, vai arī šāda procesa izpildi organizē un īsteno attiecīgā pašvaldība. 6 pašvaldībās ir noteikts pienākums nepieļaut lapu un zaru uzkrāšanos, vienlaikus paredzot pašvaldības atbalstu, organizējot lapu savākšanas punktus.

Kopumā pašvaldībās šo pienākumu veikšanai paredzēti atvieglojumi vientuļiem pensionāriem, personām, kurām ir noteikta I un II grupas invaliditāte, un ja nav kopīgas deklarētās dzīvesvietas ar citām pilngadīgām personām. Sniega izvešana tiek paredzēta tikai uz pašvaldības norādītām vietām. Sagrābto lapu savākšana ir paredzēta pašvaldības rīkoto akciju ietvaros bez maksas.

Tiesībsarga vērtējums

5. Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ir norādījusi, ka pašvaldības ir tiesīgas izdot saistošos noteikumus par publiskā lietošanā esošas nekustamajam īpašumam piegulošas teritorijas kopšanu. Proti, pašvaldībai likuma normās

ir noteikts tiesisks pienākums gādāt par publiskā lietošanā esošajām teritorijām. Lai nodrošinātu savas autonomās funkcijas izpildi, pašvaldībai ir jānosaka kārtība, kādā šī funkcija tiek pildīta. Nosakot šo kārtību, pašvaldībai ir tiesības un pienākums izvēlēties atbilstošu risinājumu, kas nodrošinātu autonomās funkcijas efektīvu izpildi.¹¹

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka pienākums kopt nekustamam īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošu teritoriju izriet no īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu, ko garantē Satversmes 105.pants.¹²

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, nosakot regulējumu nekustamajam īpašumam piegulošas publiskas lietošanas teritorijas kopšanai, normatīvajā regulējumā jāparedz pašvaldības līdzdalība. Satversmes tiesa norādījusi, ka pašvaldībai, uzliekot pienākumus īpašniekiem, jāizvērtē īpašnieku tiesību ierobežojumu samērīgums un tas, vai ir iespējams personām noteikt atvieglojumus.¹³

Satversmes 1.pantā ietverti tiesiskas valsts principi¹⁴ - taisnīgums, samērīgums, tiesiskā stabilitāte.

Pienākuma izvest no īpašumam piegulošas publiskā lietošanā esošas pašvaldības teritorijas savākto sniegu, ja tas traucē gājēju un transporta satiksmi un sagrābtās lapas atbilstība Satversmes 1. un 105.pantam tiek vērtēta kopsakarā.

Lai noteiktu minēto pienākumu satversmību, jākonstatē, ka tie pieņemti saskaņā ar likumu, tiem ir sasniedzams legītīms mērķis un pienākumi ir samērīgi.¹⁵

6. Noteikumi izdoti saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām”, kas zaudē spēku ar 2023.gada 1.janvāri, 43.panta pirmās daļas 5. un 6.punktu.

Noteikumu spēkā esamība pēc Pašvaldību likuma spēkā stāšanās 2023.gada 1.janvārī tiek noteikta ar Pašvaldību likuma, kas stājas spēkā 2023.gada 1.janvārī, pārejas noteikumu 6.punktu: “Dome izvērtē uz likuma “Par pašvaldībām” normu pamata izdoto saistošo noteikumu atbilstību šim likumam un izdod jaunus saistošos noteikumus atbilstoši šajā likumā ietvertajam pilnvarojumam. Līdz jaunu saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2024. gada 30. jūnijam piemērojami uz likuma “Par pašvaldībām” normu pamata izdotie saistošie noteikumi, ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.”

Tātad Noteikumi ir spēkā un nav pamata pienākuma izvest savākto sniegu un sagrābtas lapas no īpašumam piegulošās publiskās lietošanas teritorijas nevērtēšanai.

7. Noteikumu 4.2.1. apakšpunkts pieņemts ar Grozījumiem, ar kuriem vienlaikus Noteikumi tika papildināti ar 10.4. punktu, nosakot sagrābto un maisos salikto lapu centralizētu savākšanu periodā no 15. oktobra līdz 30. novembrim kā Pašvaldības pienākumu.

Kā iepriekš norādīts, Pašvaldība nodrošina sagrābto un maisos salikto lapu centralizētu savākšanu un izvešanu, organizējot centralizētos lapu savākšanas punktus (4 nedēļas nogales, vidēji 30 punkti katrā dienā dažādās Rīgas pilsētas apkaimēs). Proti, lapas netiek izvestas no to rašanās vietām, bet gan no savākšanas punktiem.

¹¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 6.novembra spriedums lietā Nr.2013-20-03.

¹² Sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2018.gada 18.oktobra sprieduma lietā Nr.2018-04-01 20.punktu.

¹³ Sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 6.novembra spriedums lietā Nr.2013-20-03.

¹⁴ Sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-04-01 15.2. un 15.3. punktu.

¹⁵ sk., piem., Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu.

7.1. Lai noskaidrotu šīs normas saturu un mērķi, tiesībsargs ir iepazinies ar Rīgas domes 34.sēdes 2021.gada 6.oktobra ierakstu¹⁶ un konstatējis, ka likumdevēja griba, pieņemot 4.2.1. apakšpunktu, nav bijusi nodrošināt lapu savākšanu individuāli no nekustamo īpašumu piegulošajām publiskās lietošanas teritorijām.

Pašvaldība papildus paskaidroja, ka maisi netiek izsniegti un savācot lapas no iedzīvotājiem 2022.gadā tika izvirzīta prasība maisus izbērt un paši maisi netika pieņemti, kas saistīts ar cieto sadzīves atkritumu poligona apsaimniekotāja SIA "Getliņi Eko" prasībām bioloģiski noārdāmo atkritumu pieņemšanā.

Individuāli nodot sagrābtās lapas Noteikumu 3.punktā minētās personas par maksu var sadzīves atkritumu apsaimniekotājam, par to vienojoties.

Sagrābto lapu centralizēta savākšana no īpašumiem piegulošajās teritorijās ir Pašvaldības izšķiršanās, kas atkarīga no politiskās gribas.

7.2. Secināms, ka **Noteikumu 4.2.1. apakšpunkts** pieņemts, ievērojot Pašvaldībai piešķirto deleģējumu, tam ir leģitīms mērķis, tas tiek sasniegts un, diferencējot īpašumam piegulošās teritorijas kopšanas nosacījumus, proti, regulāri nepieļaut zaru un lapu uzkrāšanos uz gājēju ietvēm un 2 m uz katru pusi no tām, bet pārējā piegulošajā teritorijā nokritušās koku lapas savākt līdz kārtējā gada 31. oktobrim, kā arī Noteikumu 10.4.punktā nosakot Pašvaldības pienākumu organizēt lapu savākšanu, **atzīstams par samērīgu.**

8. Noteikumu 4.5. punktu tiesībsargs uzskata par pieņemtu, ievērojot Pašvaldībai piešķirto deleģējumu, tam ir leģitīms mērķis – sabiedriskā drošība, kas tiek sasniegts.

Taču, lai tas tiktu atzīts par samērīgu, ir izsverams, vai sabiedrības ieguvums ir lielāks, nekā Noteikumu 3.punktā minētajām personām ar šo normu noteiktais viņu tiesībām un likumiskajām interesēm nodarītais zaudējums.

Noteikumu 4.5.punkts nav grozīts, ne ar Grozījumiem, ne ar Rīgas domes 2022. gada 21. septembra saistošajiem noteikumu Nr. RD-22-157-sn "Grozījumi Rīgas domes 2015. gada 28. aprīļa saistošajos noteikumos Nr. 146 "Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi" (turpmāk – Pēdējie grozījumi).

Vērtējot šīs normas samērīgumu, vērā tiek ņemts, ka ar Grozījumiem un Pēdējiem grozījumiem Pašvaldība ir mainījusi Noteikumu 3.punktā minētajām personām noteiktā pienākuma – nepieļaut sniega uzkrāšanos uz ietvēm, apjomu.

8.1. Proti, ar Grozījumiem jaunā redakcijā tika izteikts Noteikumu 4.2.3.punkts¹⁷, samazinot gājēju ietvju tīrīšanas platumu, līdz ar ko tiek atļauta sniega vaļņu veidošana noteiktās vietās, kur tas netraucē gājēju un transporta satiksmi.

Kā secināms no Rīgas domes 34.sēdes 2021. gada 6. oktobra ieraksta¹⁸ Grozījumos šāda risinājuma mērķis ir nodrošināt samērību starp pieejamiem pārvietošanās apstākļiem un sniega deponēšanu, kas atvieglo sniega tīrīšanas un izvešanas finansiālo slogu.

Secināms, ka šādā veidā tiek samazināta nepieciešamība pēc sniega izvešanas noteiktos apstākļos.

¹⁶ Rīgas domes 34.sēdes 6.oktobra ieraksts//Pieejams: <https://skaties.riga.lv/ieraksts.php?x=390> .

¹⁷ Noteikumu 4.2.3. apakšpunkts: "esošo gājēju ietvju ar cieto segumu regulāru kopšanu – tīrības uzturēšanu, sniega un apledojuma laikā gājēju ietvju drošas lietošanas nodrošināšanu, veicot attīrīšanu no sniega vismaz 50 % platumā no kopējā gājēju ietves platumā, bet ne mazāk kā 1,5 m, un pretslīdes materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams; ziemas periodā kopšanas darbi pirmo reizi jānodrošina katru dienu līdz plkst. 8.00 un, ja nepieciešams, periodiski – visas dienas garumā; aizliegts veidot sniega vaļņus uz gājēju pārejām un krustojumiem un tuvāk par 5 m no gājēju pārejām un krustojumiem; aizliegts veikt sniega uzkrāšanu uz apstādījumu apdobēm;".

¹⁸ Rīgas domes 34.sēdes 6.oktobra ieraksts//Pieejams: <https://skaties.riga.lv/ieraksts.php?x=390> .

8.2. Ar Pēdējiem grozījumiem Noteikumu 10.6.punktā¹⁹ Pašvaldībai ir noteikts pienākums veikt visām Pašvaldības ielām piegulošajās teritorijās esošo ietvju centralizētu mehanizēto attīrīšanu no sniega un pretslīdes kaisāmā materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, ieviešot to 3 gadu laikā.

Papildus norādāms, ka Noteikumos ir saglabāts 4.1.5. punkts²⁰, kas paredz Noteikumu 3. punktā minētajām personām pienākumu nodrošināt publisko ietvju attīrīšanu no sniega nekustamo īpašumu teritorijās.

Tātad visas ietves pie 1., 2. un 3. kategorijas pašvaldības ielām pēc pārejas laika tiks centralizēti mehanizēti attīrītas no sniega.

Informācija par ietvēm, kuras Rīgas vēsturiskā centra zonā 2022.gada ziemas periodā tīra Pašvaldība, ir norādīta Pašvaldības mājaslapā.²¹

Ar Noteikumu 10.6. punktu netiek paredzēts, ka savākto sniegu no ietvēm, kur tas traucētu gājēju un transporta satiksmi, izvestu Pašvaldība.

8.2.1. Noteikumu Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka Noteikumu 10.6. punkta mērķis ir samazināt iedzīvotāju slogu piegulošo teritoriju uzturēšanā un visiem iedzīvotājiem nodrošināt iespēju droši pārvietoties pa ietvēm. Paredzot centralizētu kaisāmā materiāla savākšanu, pašvaldība nodrošinās, ka šie uzturēšanas darbi tiks veikti savlaicīgi un pienācīgā kvalitātē, un tādējādi tiks sekmēta gaisa kvalitātes uzlabošanās pašvaldības teritorijā.²²

8.2.2. Iepazīnies ar Rīgas domes 70. sēdes 21. septembra ierakstu²³, kad tika pieņemti Pēdējie grozījumi, konstatējams, ka termins “mehānizēti” nozīmē, ka Noteikumu 3. punktā minētajām personām saglabāsies pienākums nodrošināt iebrauktuvi, iekšpagalmu un piekļuves trepju telpām, un līdzīgu teritoriju attīrīšanu, kas atrodas cieši pie vai uz ietves, no sniega pēc nepieciešamības.

8.2.3. Pēc Noteikumu 10.6. punkta pieņemšanas, Noteikumos nav grozīts 4.2.3. punkts,²⁴ kas paredz Noteikumu 3. punktā minētajām personām pienākumu attīrīt no sniega ietves publiskajā teritorijā.

¹⁹ Pašvaldība nodrošina pašvaldības ielām piegulošajās teritorijās esošo ietvju centralizētu mehanizēto attīrīšanu no sniega un pretslīdes kaisāmā materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams, nosakot šādus ieviešanas termiņus:

10.6.1. Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā pie visu kategoriju pašvaldības ielām – sākot ar 2022. gada 1. novembri;

10.6.2. visā pašvaldības teritorijā ietvēs pie 1. un 2. kategorijas pašvaldības ielām – sākot ar 2023. gada 1. novembri;

10.6.3. visā pašvaldības teritorijā ietvēs pie 3. kategorijas pašvaldības ielām – sākot ar 2024. gada 1. novembri.

²⁰ Noteikumu 3.punktā minētās personas nekustamā īpašumā nodrošina publiskā lietošanā esošo gājēju ietvju, gājēju ceļu un laukumu ar cieto segumu regulāru kopšanu – tīrības uzturēšanu, sniega un apledojuma laikā gājēju ietvju, gājēju ceļu un laukumu drošas lietošanas nodrošināšanu, veicot attīrīšanu no sniega vismaz 50 % platumā no kopējā gājēju ietves, gājēju ceļa un laukuma platuma, bet ne mazāk kā 1,5 m, un pretslīdes materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams; ziemas periodā kopšanas darbi pirmo reizi jānodrošina katru dienu līdz plkst. 8.00 un, ja nepieciešams, periodiski – visas dienas garumā; atļauts veidot sniega vaļņus, ja tas netraucē gājēju kustību.

²¹ Aktuālais par ziemu Rīgā/Pieejams: <https://www.riga.lv/lv/ziema> un <https://www.riga.lv/lv/ietvju-kopsana>.

²² Paskaidrojuma raksts Rīgas domes Rīgas domes 70.sēdes 21.septembra sēdes saistošajiem noteikumiem Nr. RD-22-157-sn “Grozījumi Rīgas domes 2015. gada 28. aprīļa saistošajos noteikumos Nr. 146 “Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi””//Pieejams:

²³ Rīgas domes 70.sēdes 21.septembra ieraksts//Pieejams: <https://skaties.riga.lv/ieraksts.php?x=643>.

²⁴ Noteikumu 3.punktā minētās personas īpašumam piegulošā teritorijā nodrošina publiskā lietošanā esošo gājēju ietvju, gājēju ceļu un laukumu ar cieto segumu regulāru kopšanu – tīrības uzturēšanu, sniega un apledojuma laikā gājēju ietvju, gājēju ceļu un laukumu drošas lietošanas nodrošināšanu, veicot attīrīšanu no sniega vismaz 50 % platumā no kopējā gājēju ietves, gājēju ceļa un laukuma platuma, bet ne mazāk kā 1,5 m, un pretslīdes materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams; ziemas periodā kopšanas darbi pirmo reizi jānodrošina katru dienu līdz plkst. 8.00 un, ja nepieciešams, periodiski – visas dienas garumā; atļauts veidot sniega vaļņus, ja tas netraucē gājēju kustību.

Noteikumu Noslēguma jautājumos nav konstatējama norma, kas norādītu termiņu, līdz kuram ir spēkā 4.2.3. punkta regulējums par īpašumam piegulošu publiskā lietošanā nodotu pašvaldības teritorijas attīrīšanu no sniega vai arī ietvertu nosacījumu, ka 4.2.3. punktā noteiktais pienākums ir spēkā teritorijās, kur to neveic Pašvaldība.

Vienlaikus Noteikumu 26. punktā ir noteikta administratīvā atbildība Noteikumu 3. punktā minētajām personām par 4.2.3. punkta prasību neievērošanu.

Labas pārvaldības un labas likumdošanas princips pagēr normu un normatīvā regulējuma skaidrību. Normu un normatīvā regulējuma skaidrība un saprotamība ir tiesību īstenošanas priekšnoteikums.

“Viena no svarīgākajām tiesiskas valsts principa prasībām ir prasība pēc tiesību normas noteiktības un skaidrības. Tiesību norma, kura ir formulēta neskaidri, nesaprotami, valodnieciski nepietiekami un nenoteikti, pazaudē savu mērķi. Tiesību normu sistēma, kuru normas adresāts nevar izprast, noved pie tiesiskas nedrošības. Tiesiskā drošība pieprasa drošu orientieri. Tiesiskā valstī par tādu kalpo skaidras, viennozīmīgas un noteiktas normu pavēles. Tādēļ skaidras un noteiktas tiesību normas ir tiesību pamats un būtiska tiesiskas valsts sastāvdaļa. Gadījumā, ja tiesību normas redakcija neatspoguļo tās patieso saturu, ja tā ir kļūdaini izprotama vai maldinoša, vai ja likums pats ir iekšēji pretrunīgs, tiesību norma var nonākt pretrunā ar tiesiskas valsts principiem un nebūt spēkā.”²⁵

Labas pārvaldības princips prasa, lai indivīds varētu skaidri saprast savu tiesību un pienākumu apjomu.

Noteikumu 4.2.3. punkts un Noteikumu 26. punkts kopsakarā ar Noteikumu 10.6. punktu nav skaidri saprotams, tāpēc, izvērtējot to sistēmiski, precizējams.

8.3. Ar Pēdējiem Grozījumiem nav mainīts Noteikumu 4.5. punkts, kas paredz Noteikumu 3. punktā nosauktajām personām izvest sniegu no ietvēm, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi, gan nekustamā īpašuma teritorijās, gan īpašumam piegulošās publiskās lietošanas pašvaldības teritorijās.

Papildus sazinoties ar Pašvaldību, saņemts skaidrojums, ka sniega izvešanas pienākums arī no ietvēm, kuras centralizēti un mehanizēti tīra Pašvaldība, joprojām ir saglabāts Noteikumu 3. punktā minētajām personām.

Vienlaikus tā kā Pašvaldībai noteiktais pienākums centralizēti un mehanizēti tīrīt ietves ir uzsākts šosezon, tiek vērtēti iespējamie pakalpojuma kvalitātes un sabiedriskās drošības uzlabojumi.

Sniega izvešanas regulējuma nepieciešamība esot saglabājama, ievērojot Noteikumu 12.1.3. apakšpunkta²⁶ prasības, ja Noteikumu 3. punktā minētās personas veic liela apjoma namu jumtu attīrīšanu no sniega.

Aprobējot pienākuma izvest sniegu, kas notīrīts no namu jumtiem, no ietvēm, īpaši atzīmējams, ka pati Noteikumu 12.2.3. punkta norma jau ietver šādu nosacījumu.

²⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 16.novembra sprieduma lietā Nr. A42761508 SKA-555/2012 8.punkts.

²⁶ Noteikumu 3.punktā minētās personas būvēs (neatkarīgi no to funkcionālās nozīmes un izmantošanas veida) nodrošina sniega un ledus notīrīšanu no balkoniem, lodžijām, būvju jumtiem, lāsteku nolaušanu, lai nepieļautu sniega un ledus krišanu no jumtiem, dzegām, ūdens notekcaurulēm un balkoniem; situācijās, kad tiek apdraudēta gājēju un transportlīdzekļu drošība, nodrošināma bīstamo vietu norobežošana, steidzami veicot pasākumus sniega, ledus un lāsteku novākšanai no brauktuves, lietojot visus iespējamus drošības līdzekļus. Pasākumi sniega, ledus un lāsteku novākšanai no brauktuves jāveic līdz plkst. 7.00, ja sniega un ledus notīrīšana tiek veikta naktī (no plkst. 21.00 līdz plkst. 7.00), vai vienas stundas laikā, ja sniega un ledus notīrīšana tiek veikta dienā (no plkst. 7.00 līdz plkst. 21.00).

8.4. Lai vērtētu, vai pienākums izvest savāktu sniegu no ietvēm, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi, ir samērīgs, ir jāņem vērā, ka Noteikumu 3. punktā minēto personu nekustamie īpašumi var atrasties nesalīdzināmos apstākļos (Rīgas vēsturiskajā centrā, tā aizsargjoslā, pie dažādu kategoriju ielu ietvēm pieguļošs, dažādos teritorijas funkcionālajos zonējumos u.c.)

“Samērīguma princips ir uzskatāms par vienu no svarīgākajiem demokrātiskas tiesiskas valsts pamatprincipiem.”²⁷

Noteikumu 4.5. punkta tiesību normas hipotēze jau ietver vārdus “kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi”, kas nozīmē, ka analizējamā norma realizējas tikai pie šī nosacījuma. Proti, atkarībā no nekustamā īpašuma atrašanās vietas un ziemas laikapstākļiem. Tātad šī norma ietver sevī apstākļu novērtēšanas nepieciešamību. Jāņem vērā, ka personai, kurai ir noteikts minētais pienākums izvest sniegu no ietves, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi, var būt personisks jeb subjektīvs šo apstākļu novērtējums un no tā nedrīkst būt atkarīga satiksmes dalībnieku drošība. Saprotais, ka pa ietvi ziemas periodā pārvietojas gājēji, līdz ar to sniega vaļņu dēļ var būt traucēta redzamība, arī ievērojot Noteikumu 4.2.3. punkta nosacījumus, transportlīdzekļiem, kas atrodas uz brauktuves un piedalās ceļu satiksmē.

Nav pieļaujams, ka Noteikumu 3. punktā minētās personas personiskais jeb subjektīvais vērtējums par sniega izvešanas nosacījuma izpildīšanas nepieciešamību ietekmētu ceļu satiksmes dalībnieku ar paaugstinātu bīstamību drošību un, iespējams, izraisītu ceļa satiksmes negadījumu.

Tostarp ir novērojams, ka mehanizēta ietvju tīrīšanas metode var ietvert gadījumus, kad sniegs nereti vairumā no vienam nekustamam īpašumam pieguļošās teritorijas var tikt mehanizēti novietots citam nekustamam īpašumam pieguļošā teritorijā. Tāpat izvedamā sniega apjomu atsevišķās ietvēs var ietekmēt ielu brauktuves tīrīšana ar specializēto tehniku.

Satversmes tiesa ir noteikusi, ka pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams vienīgi tad, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē.²⁸

Tā kā ceļu satiksmes drošības pilnveidošana ir nozīmīga visai sabiedrībai, tiesībsargs uzskata, ka Pašvaldība, ar šī brīža resursu nodrošinot pašvaldības ielām pieguļošo ietvju centralizētu mehanizētu attīrīšanu no sniega (ievērojot Noteikumu 10.6.punkta nosacījumus) un attīrot pašvaldības ielu brauktuves no sniega, **uzņemties pienākumu izvest sniegu no pašvaldības ielām pieguļošajās teritorijās esošajām ietvēm, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi, to varētu īstenot efektīvāk kā Noteikumu 3.punktā minētās personas.**

Tiesībsarga rekomendācijas

9. Ievērojot iepriekš minēto un atzinīgi novērtējot Grozījumu un Pēdējo grozījumu pieņemšanu, pamatojot ar samērīguma un labas pārvaldības principu, tiesībsargs aicina Rīgas valstspilsētas pašvaldību:

²⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 28.februāra Lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2006-41-01 11.punkts.

²⁸ sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.2004-18-0106 secinājumu daļas 19.punktu.

- 1) izvērtēt citu pašvaldību labo praksi, nodrošināt sagrābto lapu savākšanu bez maksas tieši no īpašumiem piegulošās teritorijas;
- 2) precizēt Noteikumus 4.2.3. punktu, ciktāl šo pienākumu veic Pašvaldība;
- 3) Pašvaldībai veikt sniega izvešanu no pašvaldības ielām piegulošajās teritorijās esošajām ietvēm, kur tas traucē gājēju un transporta satiksmi.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25.panta pirmo, trešo un ceturto daļu, pārbaudes lieta ir pabeigta, nosakot rekomendāciju izpildes kontroles termiņu 2023.gada 1.septembrī.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu